

LAUSUNTO

Helsinki 12.9.2016

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ

Viite: Lausuntopyyntö TEM/1239/03.01.01/2016 ja TEM044:00/2016

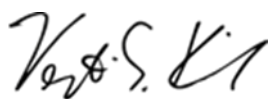
Asia: Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain, työttömyysturvalain ja työsopimuslain muuttamisesta

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveystieteellinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on 209 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä 67 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Liitteenä SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n lausunto yllä mainitusta asiasta.

Lisätietoja: erityisasiantuntija Päivi Kiiskinen, paivi.kiiskinen@soste.fi, puhelin 0400 516018

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas pääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

LAUSUNNON KESKEINEN SISÄLTÖ

- SOSTE kannustaa kehittämään monisektoriaalista yhteistyötä ja ottamaan välityömarkkinatoimijat mukaan kehittämistyöhön. SOSTE esittää, että vammaisjärjestöt otetaan laajasti mukaan vammaisten ja osatyökykyisten työllistämistä edistävien toimenpiteiden suunnitteluun.
- SOSTE vaatii esityksen sosiaalisten vaikutusten arvioinnin tekemistä.
- SOSTE esittää, että palkkatuen määrä pidetään selkeänä ja enintään kirjaus poistetaan.
- SOSTE vaatii, että työssäoloehdon heikennyksestä luovutaan ja työssäoloehto karttuisi täysimääräisesti.
- SOSTE vaatii, että järjestöjen mahdollisuudet työllistää palkkatuella on turvattava jatkossakin, jotta välityömarkkinoiden toimintaedellytykset säilyvät ja pitkäaikaistyöttömien sekä osatyökykyisten työelämäpolut johtavat avoimille työmarkkinoille kasvavassa määrin myös tulevaisuudessa.
- SOSTE esittää, että omaehtoisen opiskelunajan kulukorvaus säilytetään.

LAUSUNTO

SOSTE kiittää lausuntopyynnöstä. SOSTE haluaa kuitenkin muistuttaa, että Säädosvalmistelun kuulemisohjeen mukaan ”Säädos ehdotuksista pyydettyjen kirjallisten lausuntojen antamiseen varataan aikaa vähintään kuusi viikkoa ja laajoissa hankkeissa vähintään kahdeksan viikkoa. Lausuntoaika on aihetta pidentää, jos se muuten ajoittuisi yleiseen lomakauteen.” Riittävän pitkä lausuntoaika on välttämätön edellytys sille, että SOSTEn kaltainen toimija voi koota laajasti ja laadukkaasti jäsenkuntansa ja sidosryhmiensä näkemyksiä lainsäädännön kehittämiseksi.

SOSTE on pääsääntöisesti tyytyväinen, että hallitus on valmis kokeilemaan uusia keinoja työllistymisen edistämiseksi ja pitkäaikaistyöttömyyden torjumiseksi. Määräaikaiset kokeilut antavat mahdollisuuden arvioida järjestelmää avoimesti ja ennakkoluulottomasti. SOSTE pitää tärkeänä, että kokeilun aikana kyetään tarpeen mukaan joustavasti muuttamaan toimintamallia tai jopa luopumaan siitä, mikäli sillä ei saavuteta tavoitteita.

SOSTE pitää hyvänä ratkaisuna rahoitusjärjestelmän muutoksia joustavampaan suuntaan. Ehdotettu muutos luo mahdollisuuksia myös muulle yhteistyölle. Erityisesti vammaisten ja osatyökykyisten henkilöiden

työllistymistä tukevien toimenpiteitä ja tukia tulisi käsitellä kokonaisuutena yhdistäen esimerkiksi TE-hallinnon ja sosiaalipalveluiden tarjoamat tukipalvelut.

Välityömarkkinatoimijoiden rooli vaikeasti työllistyvien, vammaisten ja osatyökykyisten työllistäjänä ja asiakkaan ohjaajana on merkittävä. Välityömarkkinoiden tuottamat työllisyyspalvelut ovat keskeinen osa vaikeasti työllistyvien henkilöiden työllistymisen palvelujärjestelmää. Välityömarkkinat tarjoavat työelämäosallisuutta ja avoimelle sektorille tapahtuvia siirtymiä tukevia palveluita sekä palkkatuettuja työpaikkoja. Välityömarkkinatoimijoilla on merkittävää osaamista ja kokemusta sekä koko työllistämisen palvelupolun hallinnasta, että monisektoriaalisesta yhteistyöstä. **SOSTE kannustaa kehittämään monisektoriaalista yhteistyötä ja ottamaan välityömarkkinatoimijat mukaan kehittämistyöhön.**

Vammaisten ja osatyökykyisten henkilöiden työllisyysaste on merkittävästi muuta väestöä alempi. He ovat myös aliedustettuina erilaisissa työllisyyspalveluissa. YK:n yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista artiklan 27 (työ ja työllistyminen) tarkoituksena on edistää vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia työllistyä ja edetä urallaan työmarkkinoilla sekä heidän avustamistaan työn löytämisessä, saamisessa ja säilyttämisessä sekä työhön palaamisessa. On tärkeää, että vammaisten ja osatyökykyisten henkilöiden yhdenvertaisuus taataan. **SOSTE esittää, että vammaisjärjestöt otetaan laajasti mukaan vammaisten ja osatyökykyisten työllistämistä edistävien toimenpiteiden suunnitteluun.**

Esityksessä on hyvin tuotu esiin sekä taloudelliset että yhteiskunnalliset vaikutukset. Ao. päätöksillä, erityisesti palkkatukipäätöksillä, on myös vaikutusta työllistetyn henkilön sekä yleisemmin väestön sosiaaliseen hyvinvointiin. **SOSTE vaatii esityksen sosiaalisten vaikutusten arvioinnin tekemistä.**

Työkokeilu

SOSTE pitää pääsääntöisesti hyvänä työkokeilun käyttötarkoituksen laajentamista soveltuvuuden arvioimiseksi. Erityisesti nuorille ja vastavalmistuneille, joilla ei vielä ole työkokemuksen kautta saatua näyttöä osaamisesta, tällä voi olla työllistymistä edistävää vaikutusta. Tärkeää on kuitenkin, että kokeilu on rajattu, se perustuu vapaaehtoisuuteen ja lähtökohtaisesti työnantajalla tulee olla tosiasiallisesti sillä hetkellä työtä tarjolla. **SOSTE katsoo, että TE-toimistolla tulee olla riittävästi resursseja valvoa, etteivät työnantajat käytä rekrytointitukea väärin.**

Esityksen mukaan Työ- ja elinkeinotoimisto ja rekrytointikokeilun järjestäjä voivat purkaa rekrytointikokeilua koskevan sopimuksen ilmoittamalla siitä kirjallisesti muille osapuolille. Työnantaja on myös velvollinen perustelemaan syyt työ- ja elinkeinotoimistolle, mikäli työsopimusta ei synnykään. Työkokeilijan oikeudet jäävät esityksessä epäselviksi. **SOSTE pitää tärkeänä, että rekrytointikokeilijan oikeuksia selkeytetään. Rekrytointikokeilijalla tulee olla yhtäläinen oikeus purkaa sopimus. Myös rekrytointikokeilijan olisi hyvä saada perustelut, mikäli työsopimusta ei synnykään.**

Yhden kuukauden rekrytointikokeilun aikana ei välttämättä nouse esiin vammaisen tai osatyökykyisen henkilön vahvuudet työntekijänä. Vammaisen tai osatyökykyisen henkilön rekrytointikokeilun kannalta on merkityksellistä se, että työnantajilla on resursseja kokeilun ohjaamiseen. Rekrytointikokeiluun tulee voida yhdistää tarpeen mukaan esim. työhönvalmentajan palvelua ja työolosuhteiden järjestelytukea.

SOSTE esittää, että rekrytointikokeilu olisi kestoltaan yksi kuukausi, ellei rekrytointikokeilijan yksilöllinen tarve edellytä pidempää rekrytointikokeilua. Keston pidentäminen tulee olla vapaaehtoista.

SOSTE pitää hyvänä työsopimuslakiin lisättyä esitystä rekrytointikokeilun keston vähentämisestä kokeilun jälkeen solmittaman työsuhteen koeajasta. Esitys on rekrytointikokeilijan kohdalla oikeudenmukainen ja mahdollisesti lisää halukkuutta lähteä rekrytointikokeiluun.

Yhdenvertaisuuden näkökulmasta myös vammaisten nuorten mahdollisuus työkokeiluun osana esim. erityisammattioppilaitosten työelämäyhteistyötä tulee turvata.

Palkkatuki

SOSTE pitää hyvänä tavoitteena, että palkkatuen käyttöä suunnataan jatkossa aiempaa paremmin pitkäaikaistyöttömyyden ennaltaehkäisemiseen. Pitkäaikaistyöttömyyden riskin arvioinnissa käytetään esityksen mukaan ennakoivaa profilointityökalua. Riskiarviota ei voi automatisoida, sillä ihmisten tilanteet ovat aina yksilöllisiä. Profilointityökalu ei ennusta pitkäaikaistyöttömyyden riskiä tyydyttävästi esim. nuorten kohdalla. **SOSTEn mielestä työttömyyden pitkittymisen riskiarvioinnissa tulisi aina olla mukana myös virkailijan arvio.**

Esityksen mukaan arviointia ei edellytettäisi, jos palkkatuen myöntämisen perusteena olisi vamma tai pitkäaikaissairaus, joka olennaisesti tai pysyvästi tai pysyväisluonteisesti alentaa tuottavuutta tarjotussa työtehtävässä. Esityksessä jätetään määrittelemättä, ketkä henkilöt ovat vammaisia ja osatyökykyisiä. Riskinä on, ettei työvoimahallinnolla ole riittävää ammattitaitoa ja osaamista vammaisten ja osatyökykyisten taitojen, osaamisen ja kykyjen arvioinnista sekä siitä, minkä verran henkilön sairaudesta on todellista haittaa ko. työtehtävän hoitamiseen. **SOSTE esittää, että työvoimahallinnon ammattitaitoa ja osaamista vammaisten ja osatyökykyisten tunnistamisessa ja taitojen, osaamisen ja kykyjen arvioinnissa täydennetään yhteistyössä vammaisjärjestöjen kanssa.**

Esityksen mukaan palkkatuki määritellään enimmäisprosenttein (30, 40 tai 50 % palkkauskustannuksista). On ymmärrettävää, että tällä pyritään määrärahojen riittävyyteen. Ko. kirjaus antaa kuitenkin mahdollisuuden enimmäisprosenttien alittamiseen. Tämä johtaa työnhakijoiden epätasa-arvoiseen kohteluun. Edellisen palkkatukiuudistuksen tarkoituksena oli saada prosenttimäärien kautta työnantajille ennakoitavuutta siihen, kuinka paljon palkkatukea henkilön palkkaamiseen saa. Mahdollisuus prosenttien alittamiseen vähentää ennakoitavuutta entisestään palkkaamistilanteessa. **SOSTE esittää, että palkkatuen määrä pidetään selkeänä ja enintään kirjaus poistetaan.**

Esityksen mukaan työssäoloehto karttuisi palkkatuetun työn osalta jatkossa siten, että työssäoloehdoton luettaisiin 75% työssäoloehdon täyttävistä kalenteriviikoista. Tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että palkkatuetussa työssä olevan henkilön tulisi työskennellä kahdeksan kuukautta työssäoloehdon täyttymiseksi. Työssäoloehdon täyttymättä jäämisestä seuraa merkittävää taloudellista haittaa työttömäksi jäävälle. Yli 60-vuotiaiden kohdalla tällä voi olla myös eläketurvaa heikentäviä vaikutuksia. On hyvä, että esityksessä on tiettyjä poikkeussääntöjä erityisesti yli 60-vuotiaille, nämä poikkeukset koskettavat kuitenkin vain pientä joukkoa työttömiä. **SOSTE vaatii, että työssäoloehdon heikennyksestä luovutaan ja työssäoloehto karttuisi täysimääräisesti.**

Yhdistysten ja säätiöiden mahdollisuus palkkatukeen

SOSTEn selvityksen mukaan valtakunnallisista järjestöistä lähes viidennes arvioi, että edellinen palkkatukiudistus heikensi niiden mahdollisuuksia työllistää ihmisiä palkkatuella. Paikallisyhdistyksiin uudistus on vaikuttanut kielteisemmin: niistä puolet arvioi, että uudistus huononsi työllistämismahdollisuuksia. Järjestöjen palkkatukipaikkoihin ohjautuu henkilöitä, joiden työllistymismahdollisuudet avoimille työmarkkinoille on heikompia. Järjestöjen kokemuksellisen osaamisen kautta henkilöiden osaaminen vahvistuu, itsetunto paranee ja työelämävalmiudet kohenevat. Järjestöt työllistävät palkkatuella henkilöitä myös suunnittelemaan ja järjestämään muille työttömille ja heikompiosaisille toimintaa esim. kohtaamispaikoissa. Näillä on sosiaalisten vaikutusten lisäksi myös työllistymistä edistäviä vaikutuksia.

Käytäntö on kuitenkin osoittanut, että yhdistysten ja säätiöiden on nykyään yhä vaikeampi saada palkkatukea. Syinä ovat määrärahojen vähentäminen ja huomattavan erilaiset linjaukset määrärahojen kohdentamisesta eri alueilla. Järjestöjen palkkatukimäärärahoille on määritelty valtion budjetissa tiukka kattoraja. Palkkatukimäärärahoissa on nähtävissä laskeva trendi. Tämä on uhka järjestöille. Pienentyvien määrärahojen myötä yrityksiä pidetään palkkatuen saajina etusijalla. **SOSTE vaatii, että järjestöjen mahdollisuudet työllistää palkkatuella on turvattava jatkossakin, jotta välityömarkkinoiden toimintaedellytykset säilyvät ja pitkäaikaistyöttömien sekä osatyökykyisten työelämäpolut johtavat avoimille työmarkkinoille kasvavassa määrin myös tulevaisuudessa.**

SOSTE pitää hyvänä ja selkeyttävänä ratkaisuna esitystä työsopimuslain 13 luvun 6§ työntarjoamisvelvollisuudesta poikkeamisesta koskevan säännöksen vakinaistamista.

Työnhakijan haastattelun järjestäminen

SOSTE pitää hyvänä muutosta työttömien haastatteluiden järjestämisestä. Määräaikaishaastattelut poikkeuksetta kolmen kuukauden välein on hyvä ratkaisu, mikäli tapaamisiin yhdistetään aidosti mukaan myös ohjauksellisia elementtejä. Pelkkä työllistymissuunnitelman tarkastustapaaminen ei riitä, jos aidosti on halua tukea työtöntä työllistymisessä. TE-toimistojen johtajien (Sosiaalibarometri 2015) mukaan

pitkäaikaistyöttömät tarvitsevat henkilökohtaista palvelua. Tällainen palvelu on kuitenkin heikentynyt selvästi vuoden 2013 alun TE-palvelujen uudistuksessa.

Starttiraha

SOSTE pitää hyvänä esityksen pyrkimystä laajentaa starttirahan käyttöä ja yksinkertaistamaan sen myöntämiskäytäntöjä TE-toimistoissa. Starttirahan osalta on tärkeää, että samalla otetaan huomioon hallituksen kärkihanke 5: Osatyökykyisille tie työelämään tavoitteet. **Starttirahan ja työkyvyttömyyseläkkeen yhteensovittaminen tulee mahdollistaa.**

Kulukorvaus

Esityksen mukaan jatkossa omaehtoisen opiskelun ajalta ei maksettaisi kulukorvausta. Uudelleen kouluttautuminen on monelle terveydellisistä syistä tai vanhentuneen koulutuksen vuoksi työllistymisen edellytys. Omaehtoisen opiskelun käyttö aikuisten, pitkään työttömien joukossa voi laskea, mikäli toimeentulon mahdollisuuksia opintojen aikana kiristetään poistamalla kulukorvaus. **SOSTE esittää, että omaehtoisen opiskelunajan kulukorvaus säilytetään.**

SOSTE pitää myönteisenä, että jatkossa alle 25 vuotiaalle ammattikouluttamattomilla nuorilla on myös mahdollisuus saada kulukorvausta.

Lyhytkestoinen työ yrittäjänä

SOSTE pitää hyvänä ja tärkeänä avauksena esitettyä työnhakijan mahdollisuutta saada soviteltua työttömyysetuutta enintään kaksi viikkoa kestäväen yritystoimintaan työllistymisen ajalta.